

NYÉKHEGYI ISTVÁN DR.

**A
TRIANONT ELŐKÉSZÍTŐ
LELEPLEZÉSE**

BUDAPEST. 193 8.

BUDAI BERNWALLNER JÓZSEF KIADÁSA
VIII. SZENTKIRÁLYI-UTCA 49. — TELEFON: 14-14-26

Nem akarok kitérni arra, hogy ugyanakkor, amikor a magyar baka oroszlátként küzdött az összes frontokon, amikor csapataink minden vonalon ellenséges területen állottak, idehaza egymásután jelentek meg mind gyakrabban és gyakrabban azok a közvélemény megmételtyezésére törekvő cikkek, amelyoik mindenfelé a kishitúséget terjesztették a lelkekben. Nem akarok pel-lengérrre állítani egyes olyan sajtóorgánumokat, amelyek oly nagy örömmel adtak helyt hasábjaikon ezeknek a frontbomlasztó köz-leményeknek, hirdetvén a harctereken . vitézül verekedő magyar katonáinknak, hogy itthon feleségük, gyermekeik éheznek^ rón-, gyokban járnak', hogy ezzel a gálád hazugsággal a családjáért aggódó apát, magyar csapatokat demoralizálják, amely újságvál-lalatok nagyszerűen értettek ahhoz, hogyan kell megteremteni az összeköttetést a szabadkőművesség aranyhídja segítségével az üzlet szemmel tartása· mellett azokkal a hatalmaságokkal, ame-lyek lesben állottak zsákmányra éhes szemmel, mikor foszthatják ki gyáván, minden kockázat nélkül a népek országújára kitett, gúzsbakütött, tehetetlenül vergődő, ezer sebből vérző hajdani Nagy Lajos Magyarországot, amelynek partjait valamikor három tenger, nyaldosta.

Nem akarok azon újságközleményekre még csak gondolni sem, amelyeket tízezerszámra szórtak le csapataink fölött a harc-tereken s amely az első lökést adta meg, hogy a magyar baka eldobja fegyverét, megtagadja az engedelmisséget és haza szökjön, mert nem akart idegen érdekekért harcolni, nem akarta családját bi-zonytalanságban hagyni.

Nem beszélek a hírhedt, magukat felekezetenélkftjieknek valló zsidó főiskolai hallgatókból Összetoborzott Galilei Kör szé-gyenletes, az általános felfordulást, gondosan és fáradhatatlanul előkészítő gonosz munkájáról, mert nem akarok fájó selieket érin-teni, nem kívánom a múlt, szellemeit még azzal sem kitüntetni, hogy felidézésükkel háborgassam lelklisioeretfurdalást sem érző isteni nyugalmukat.

Ellenben bizonyítani kívánom a Páduában 1918 november 3.-án az entente hatalmak és az Osztrák-Magyar monarchia között kötött fegyverszüneti szerződés 3. pontjával, (Protocole des

conditions d'Armistice entre les Puissances et Associées Alliées et rAutriche-Hongrie.) hogy Magyarország történelmi határainak megváltoztatására a szövetséges és társult hatalmak sohasem törekedtek, bizonyítani kívánom, hogy a megkötendő béke alapjául ez a páduai Diaz-féle fegyverszüneti szerződés szolgált volna, amelyről Franchet d'Esperay is tudott és ennek ismeretében utasította el magától a tárgyalást kérő Károlyi Mihály vezetése alatt előtte megjelent magyar küldöttséget, mint akinek nincsen arra felhatalmazása a párisi legfelsőbb haditanácstól, lévén attól egyedül Diaz tábornok megbízva azzal, hogy a monarchia és annak összes ellenségei között megkötendő fegyverszünetet perfectuálja, hogy a Páduában létrejött megállapodást felrúgó újabb egyezményt kössön. Természetesen, amikor Károlyiék nem tárgyaltak és kifejezetten hangsúlyozták, hogy a szövetséges és társult hatalmak részére önkéntes jogfeladással a páduai szerződésnél sokkal kedvezőbb feltételek felajánlását hozzák magukkal volt kész Franchet d'Esperayt ezzel a szánalmas excursióval szóba állani nem tudva megállani. hogy Károlyiék előtt nyíltan is ne nyilvánítsa irányukban érzett mélységes megvetését, amikor azok hazaárulásukról tanúbizonyságot tettek.

Most, kerekén 20 esztendő leforgása után, amikor nemcsak a velünk barátságban álló Olaszország, hanem Anglia, sőt Franciaország illetékes tényezői is tudatában vannak annak, hogy a Magyarországot feldaraboló békeszerződés a legszörnyűbb igazságtalanságok egyike volt, mert a trianoni' szörnyűséget a leggaládabb félrevezetések, a tényeknek tudatos meghtimisitása. szültk, alkalmasnak vélem arra az időt, hogy az ismertető bizonyítékoknak, mint megfelelő konkrét jogalpnak felhasználásával a békeszerződések revízióját szorgalmazzuk a Tokio-Berlin-Róma-Belgrád tengely jogos igénybevétele mellett, amelynek következményeként Jugoszlávia barátságát is fokozottabban tapasztalhatjuk.

Bizonyítani kívánom, hogy a legszörnyűbb sorozatos éatervszerű hazaárulások juttattak el bennünket arra a gyászos lejtőre, amelyen fokról-fokra süllyedtünk lefelé mindaddig, amíg Horthy Miklós nem vette kezébe Szegeden a nemzeti hadsereg fővezérletét és hogy nekünk azokkal a hazaárulókkal semminemű érdekközösségünk nincsen, akik mindennemű emberi érzésből kivetközve Károlyi Mihály, Kún Béla és társai név alatt garázdálkodtak a nemzeti ugaron, béklyóba verve minden szabad megmozdulást és pusztították a nemzet erkölcsi birtokállományát, magukat önként felajánlották külső ellenségeink szolgálatába, akik őket emiatt nyíltan megvetették, mégis felhasználták a kedvező lehetőségeket, hogy megszállhassanak egv ezer esztendő történelmi múlttal rendelkező államot, szétdaraboljanak egy ideális

geográfiai egységet, amelyet a Kárpátok koszorúja övezett, amelynek folyamrendszere egyenesen predesztinálta területeinek megtartására, ahol azonban felborult a belső rend. megszűnt minden erkölcsi felfogás, amely hazaárulásokban élte ki magát és így veszedelmet jelentett a környező államokra is.

A magyarsággal semminemű érzelmi közösségben nem álló érdektársaság, amely bitorolta a hatalmat minden jogalap nélkül, felrúgva a történelmi múltat, a csőcselék szabad prédájává engedve mindent, ami annak előtte szent volt, sutba dobva az ezer éves hagyományokat, a magyar alkotmányt, a Szent Koronát, csak a maga pünkösdi királyságának emelt oltárokat és nem törődött azzal, ha utána az özönvíz nyeli el a magyar népet. .

A szövetséges és társult hatalmak a kommunista veszedelmet lokalizálандó Európa közepére a változott magyarországi helyzet folytán, ellentétben előző felfogásukkal, a kis entente nyomására belementek most már abba, hogy csapataikkal azok megszállják az ország legnagyobb részét.

Most pedig átadom a szót A j t a y József ny. közigazgatási bírónak, aki a Magyarság karácsonyi számában Franciaország és a trianoni kényszerbéke cím alatt megjelent feltűnést keltő cikkében a következőket mondja:

„Közeledünk' kétévtizedes évfordulójához annak a mérényletnek, amelyet a monarchia, de különösen Magyarország feldarabolásával a páriszkörnyéki békeszerzők nemcsak Magyarországgal és Ausztriával, nemcsak a józan ésszel és az elemi igazsággal szemben, de a Dunamedénce népei, Európa békéje, sőt saját jólfelfogott érdekük ellen is elkövettek. Hogyan és miért történhetett ez a hihetetlen szörnyűség? Kinek milyen része volt az elkövetett bűnben, hogyan és miért zuhantunk bele a trianoni szakadékba, amelynek mélységéből még mindig nem tudunk kimotozni? Minderre a magyar közvélemény szabatos, tárgyilagos, világótderítő választ ma sem tud kapni. Nincs, aki a történetudós tárgyilagosságával, a nemzet őszinte tájékoztatásának szükségétől áthatottan, világos, összefüggő, egységes képet tárna elénk, feldolgozva azt a rengeteg hivatalos, félhivatalos anyagot, számtalan naplójegyzetet, emlékiratot, ami azóta e kérdésre vonatkozóan a külföldön nyilvánosságra került.

Mintha a magyar közvélemény nem is kívánná a könyörtelen igazság felderítését, mintha attól tartana, hogy a fátyol fellebentése a történekről megfosztaná a gondolkodásában mélyen gyökeret vert illúziók narkotikumától, amelynek bódító hatása alatt eddig oly kényelmesen ölhett kezekkel, lelkiismereti furdalásóktól nem riogatva várhatta a nagy csodát: a trianoni szörnyítelel feloldását, a nagy pör új raf el vételét és az igazságos jóvátélt. Vájjon nem attól félünk, hogy minden mélyebb betekintés a

trianoni rejtélybe az önmagunk előtt eddig gondosan rejtegetett hibáinkra, mulasztásainkra, sőt bűneinkre is fényt derít, nem csak a másokéra; és ezeknek végzetes szerepét vetíti elénk abban a tekintetben, hogy ellenséges szomszédaink a párisi béketárgyaláson miért arathattak oly könnyű győzelmet felettünk és miért fohhattak olyan hurkot nyakunk köré, amelyet éppen akartak? Talán nem akarjuk látni mindezt, mert „mea culpa“-ra kényszerítene és nem engedné többé, hogy egyszerűen és kizárólag Wilson, Clemenceau, vagy Lloyd George nyakába varrjuk a trianoni bűnt. Kizökkentene a tétlen csodavárásból, az igazság önmagától való győzelmébe vetett hitből és arra serkentene, hogy a múltnak tanulságai — bármily keserűek is —, levonjuk, mulasztásainkból és hibáinkból okuljunk és most már világosan látó szemmel cselekvőén próbáljunk kiemelkedni a trianoni szakadékból. A múltnak leplezetlen ismeretére nekünk, sanyarú sorsban vergődő trianoni magyaroknak van leginkább szükségünk, ha nem akarunk továbbra is egy helyben topogva, elsorvadni a trianoni mélység fenekén.

Legtöbben és a legtöbbször Franciaországot okolják a ráncszakadt szörnyű csapásért. Kizárólag Clemenceaunak, a francia tigrisnek műve volt — ezt hangoztatják — Magyarország könyörtelen feldarabolása és részeinek prédáuldobása Franciaországéhes kis csatlósainak. Ugyanezt hirdetik másrészt a kisantant részéről is, mondván, hogy „Trianon Franciaország műve és így francia érdek és egyben erkölcsi kötelesség is Trianont mindenáron fenntartani. Aki tehát revíziót mer követelni, az beleütközik a kontinens legerősebb államának szuronyerdejébe.“ Mindezt sokan megerősítve látják azzal is, hogy az elmúlt két évtized alatt a legmerevebben Franciaország ragaszkodott a trianoni és-saint germaini status quo fenntartásához. A hivatalos francia külpolitika valóban ezt cselekedte, amint erre éppen a Magyarország mutatott rá ismételen leplezetlen nyíltsággal, a legélesebben elítélve a francia érdek szempontjából is érthetetlen és a legneme-sebb francia hagyományokat egyenesen megcsúfoló ezt a magatartást, amely különben a legkiválóbb független szellemű francia írók, publicisták és politikusok részéről is számtalanszor részesült megbélyegző bírálatban. (Daniélou, De Monzie, Desthieux, Tisseyre, Fabra-Luce, Morhard, Marguerite, De Bonnefon, Dupuis, Esray, Daniai, Barthelémy, Doumerque, Gobron, Labradelle, Roux, Debons, Pozzi, Allizé, De Vienne. Flandin, stb.)

A ma már elhibázottnak felismert, főképpen Prágából irányított háború utáni hivatalos francia külpolitikának ez az iránya, mint a békekötések után tanúsított magatartás azonban természet-szerűen nem döntheti el azt, hogy valójában milyen szerepe, milyen része volt Franciaországnak Trianon előkészítésében és lét-

rehozásában és vajjon milyen értelek irányította ebben az eljárásban? Ezt különállóan kell megvizsgálni, ha tisztán akarunk látni ebben a szenvedélyek által elhomályosított kérdésben, ami nélkül — jövő külpolitikánk helytelen irányba tévedhet.

A háború előtt, a francia külpolitika nem volt barátságatlan a monarchiával, illetve Magyarországgal szemben. Parisban tisztában voltak a túlnyomó részben szlávok és magyarok által lakott Habsburg-monarchia nagyfontosságú ellensúlyozó hivatásával a terjeszkedésre és hatalmi célok felé törő, egységes és hatalmas német birodalommal szemben. Nem feledték el, hogy az 1870—71. évi német—francia háború idején a rokonszenv Bécsben és Budapesten egyaránt szinte ösztönszerűen Franciaország felé fordult és estik Oroszország fenyegető magatartása (amely a Bismarck és Gorcsakov között létrejött titkos megegyezés következményeként jelentkezett), valamint a cseheknek és délszlávoknak orosz biztatásra történt monarchiaellenes tüntető megmozdulása intette óvatosságra és a semlegesség mellett való állásfoglalásra a monarchia, akkori felelős vezetőit, elsősorban Andrássy Gyula gróf akkori miniszterelnököt. A nagy német győzelem után a magyar képviselőházban a függetlenségi part és a vármegyék élesen tiltakoztak Elzász-Lotharingia Németországhoz való csatolása ellen, mint amely európai háború mérges magvainak elhíntésével fenyegetett.

A francia közvélemény csak akkor kezdett elhidegülni a monarchia és Magyarország iránt, amikor az egyre nyomasztóbbá váló orosz veszedelemre való tekintettel kénytelenek voltunk szoros, de kifejezetten csak defenzívjellegű szövetséget kötni Németországgal. A Quai D'Orsayn azonban ezután is változatlanul a régi külpolitikai elvet vallották, hogy az európai egyensúly és a Dunamedence önállóságának biztosítása érdekében fel kellene találni „Ausztria—Magyarországot“, ha nem volna már feltalálva.

A háború folyamán is. voltak olyan mozzanatok, amelyek világosan arra mutattak, hogy a monarchia változatlanul defenzív háborús céljai nem esnek egybe a hadi sikerek által felajzott német imperialista elgondolásokkal és hogy a monarchia halálos birkózása csupán Oroszországgal és balkáni szövetségeseivel, nem pedig Franciaországgal folyik. Különösen a cári Oroszország összeomlása után eszméltek rá még jobban a Quai d'Orsay-n, hogy most már fokozottabb mértékben szükség lesz a monarchia dunavölgyi ellensúlyozó szerepére az orosz hatalom kiesése folytán. Benes és Masaryk emlékiratai keservesen panaszozzák, hogy kezdetben mily nehézségekbe ütközött monarchiaellenes propagandájuk az erősen gyökeret vert hivatalos francia felfogás miatt, amely az osztrák-magyar monarchia fennmaradását — a német hatalmi törekvések ellensúlyozása szempontjából — elsőrendű francia ér-

deknek tekintette. Majdnem internálták a francia érdekebe ütközőnek ítélt monarchiaellenes irányban működő cseh emigránsokat. Ezeknek nagyon ügyesen, szívósan és megtévesztő taktikával kellett dolgozni, míg sikerült a monarchiát, különösen pedig Magyarországot a francia-közvélemény és hivatalos körök előtt, mint a német hatalmi törekvések legkészségesebb segítő társát befektíteni.

A hivatalos francia köröknek a monarchia szerepéről vallott régi felfogását a cseh emigránsoknak a háború folyamán még nem sikerült megingatni. Kétségtelemné teszi ezt, hogy amikor 1918 október havában Andrassy Gyula gróf, a helyzet rendkívüli veszedelmességét felismerő új közös külügyminiszter, svájci megbízottja útján megindította a külön béke kötésére irányuló bizalmas tárgyalásokat, Clemenceau és Foch sürgős választ kértek svájci bizalmi emberük, illetve a monarchia akkori követ-helyettese, De Ya-ux útján arra nézve, hogy a monarchia vezetői — Triestt megahagyásának biztosítása mellett. — milyen területi veszteséget vélnék elviselhetőnek a monarchia fennmaradásának veszélyeztetése nélkül. A tárgyalások fonala azonban még a válaszdadás előtt elszakadt a Károlyi-kormány uralomra-jutása következtében. Ugyancsak a monarchia fenntartásának szükségességére valló hivatalos francia felfogásról tesz tanúbizonyságot a francia félhivatalos Le Temps-nak 1918. október 31-iki számában, a monarchiával folytatott és a háború befejezését jelentő páduai fegyverszünet hírével kapcsolatban megjelent vezércikk, amely nyilvánosan a Quai d'Orsay határozott utasítására óva inti a francia békeszerzőket minden olyan területconkítástól, amely az európai hatalmi egyensúly szempontjából oly fontos szerepet betöltő monarchia fennmaradását veszélyeztetheti. („Elérkeztünk ahhoz az órához, amikor győzelmünk olyan félelmetes következményekkel járhat, amelyek egész jövőnkre ránehezedhetnek. Ha még időt vesztegetünk ... a vihar elviszi a dunai konfederáció terveivel együtt a Habsburgok minden koronáját.“)

De mindezeknél perdöntőbb bizonyítékot szolgáltat, a francia hivatalos körök monarchiabarát álláspontjáról maga a Diaz-féle páduai fegyverszüneti szerződés és a párisi legfelsőbb haditanácsnak ezt véglegesen megállapító ülésén lefolyt vita. Történelmünknek ez a nagyon fontos mozzanata minden részletében és valamennyi hivatalos adat felhasználásával, tehát valamely hiteles magyar diplomáciai kiadvány formájában mindmáig megírva és közzétéve nincs. És az sincs hivatalos adatok alapján kellően tisztázva, hogy miért nem tette ezt a Magyar országra nézve rendkívül előnyös szerződést magáévá — két kézzel kapva utána — Károlyi Mihály kormánya? Vájjon ez nem arra mutat-e, hogy itt tdkargatni való van, hogy itt megdöbbsentő dolgok homálybanhagyá-

sáról van szó talán egyenesen azért, hogy a magyar közvélemény ne vehessen tudomást arról a valóságról, amelyből súlyos és igen kellemetlen következtetéseket, vonhatna le. Egyetlen forrás, amelyből egyet-mást erről a Diaz-féle fegyverszüneti szerződésről meg lehet tudni, néhai Nyékhegyi Ferenc tábornoknak saját elhatározásából és hazafias sugallatából született. 1922-ben napvilágot látott könyve. Nyékhegyi résztvevője, tehát közvetlen fül- és szemtanúja volt ennek a történelmi jelentőségű fegyverszüneti tárgyalásnak és közvetlenül folyt be a szerződés létrehozásában is. A rendelkezésére álló hivatalos adatokat tárta honfitársai elé. Könyvének előszavában ez a kijelentés ragadja meg nagy' erővel a figyelmet: „A nemzetnek joga van hozzá, hogy megismerje ha záaruló megrontóinak aljas szereplését; követelni kell, hogy napfényre derüljön a rejtélyes homály, amely a tényállást (a Diaz-féle szerződés tekintetében) most még sűrű ködként takarja és a legkíméletlenebb megtorlással kell lesújtani az ország e gyűlölt kufárjaira.“

Nyékhegyi tábornok szenvedélyes kitörése teljes mértékben megérthető, ha pragmatikusan összeállított, hivatalos adatokon nyugvó könyvét — egyre fokozódó megdöbbenéssel és felháborodással — végigolvassuk. Ezek a kemény szavak jogosan irányulnak Károlyiék példátlan lelkiismeretlensége és (kalandor szelleme ellen, hiszen ők voltak azok, akik a páduai fegyverszüneti szerződést* amely jogalapot és módot nyújtott volna arra, hogy Magyar ország teljes épségben, de mindenestre jóval csekélyebb területi veszteséggel ússa meg a háború szerencsétlen befejezését, léha módon egyszerűen félretolták és ehelyett erőnek-erejével, az antant-barátsággal kérkedő Károlyi-kormány maga akart külön fegyverszüneti szerződést kötni az antanthatalmakkal, mint a teljesen független Magyarország képviselője. Ez utólag meg is történt és pedig példátlanul megalázó körülmények között Belgrádban, ahol Károlyi Mihály gróf Franchet D'Esperey francia tábornokkal olyan „katonai konvenciót“ kötött, amely a páduai fegyverszüneti szerződés „kiegészítőjeképpen“ lerontotta az eredetileg létrejött megállapodásnak Magyarországra nézve rendkívül előnyös rendelkezéseit és megnyitotta az ország régi határait az oláh és szerb csapatok előtt, egészen a Maros vonaláig terjedő terület megszállása céljából.

Károlyiék utólag vakmerő hazudozó sokkal és a páduai szerződés eltüntetésével próbálták szörnyű és végzetes bűnüket leplezgetni. Azt igyekeztek elhitetni, hogy a páduai szerződés egyáltalán nem vonatkozott Magyarországra, hanem kizárólag Ausztriára és csak az Olaszország felé eső délnyugati frontra; ennél fogva Károlyiék kénytelenek voltak a déli frontra vonatkozóan a hiányt Belgrádban pótolni.

A Nyékhegyi könyvében olvasható szöszerinti szövege a páduai szerződésnek azonban minden pontjában ellene mond ennek a megtévesztésre szánt ferdítésnek. Mindenütt kifejezetten „Ausztria—Magyarország“, vagy „osztrák — magyar monarchia“, mint egész, szerepel szerződőfély gyanánt. Sőt a belgrádi „katonai egyezmény“ is, amely tehát kifejezetten nem „fegyverszüneti szerződés“, az antant hatalmak és Ausztia—Magyarország között megállapított fegyverszüneti feltételeknek Magyarországra való alkalmazása tárgyában“ címet visel. A trianoni békeszerződés is, mint a Magyarországgal való béketárgyalások megindításának alapokmányára, a páduai szerződésre hivatkozik. Sehöl sincs nyoma annak, hogy az antant a legtávolabbról is gondolt volna arra, hogy az általa aláírt páduai fegyverszünetnek érvényét Magyarországra és a déli balkáni frontra vonatkozólag kétségbevonja. Ezt — ellenkezőleg — botor módon a Károlyi kormány tette meg, felrúgva a monarchiát, épp úgy, mint utóbb a királyság ősi intézményét és üres frázisokkal „független Magyarországot“ akart mindenáron játszani, amelynek „semmi köze Ausztriához.“ És tette ezt éppen akkor, amikor állami függetlenségünk már előbb megszületett és többé nem a függetlenségünk, hanem egyenesen Magyarország léte vált vitássá. Egyenesen klerőszakolta a belgrádi találkozózt és a külön tárgyalást, amely az önmagát lefegyverző Magyarországra nézve csakis a végzetes „katonai egyezményre“ vezethetett.

A páduai szerződés az Olaszországnak átengedendő délnyugati területek kivételével — mindenütt a monarchia határát jelölte meg demarkacionális vonal gyanánt.

A páduai fegyverszüneti szerződés 3. pontja akként intézkedik, hogy az „Ausztia—Magyarország által megszállott minden terület kiürítendő“ és csak a délnyugati részen határoz meg olyan és pedig osztrák területre eső „vonalat, amely mögé az osztrák—magyar csapatoknak vissza kell vonulni,“ tehát, csakis az így kiürített osztrák területet kellett átengedni az antant csapatok által való megszállásra. Weber tábornoknak, az osztrák—magyar megbízottnak hivatalos érdeklődésére az antant megbízottja, Badoglio tábornok erre vonatkozólag kinyilvánította, hogy „a montenegrói és szerb harctereken, valamint Romániával, Ukrajnával és Lengyelországgal szemben a jelenlegi birodalmi határ alkotja a kiürítésnél tekintetbe veendő demarkációs vonalat.“ Íme tehát, a páduai fegyverszüneti szerződés az osztrák—magyar monarchiát csupán az olaszoknak átengedendő területek tekintetében állította befejezett tények elé, csak ezt a területet kívánta csapataival legott megszállni, egyébként a monarchiát — és ebben Magyarországot — teljes egészében érintetlenül hagyta, a béketárgyalásokra bízva a továbbiak tekintetében való döntést. A szerződés 1. pontja

húsz hadosztály fenntartását, engedélyezte Ausztria—Magyarországnak a 3. §-ban megállapított határain belül ami a háború végén is igen tekintélyes haderőt jelentett, teljesen elegendő a belső rend fenntartására.

Hogy ez mily tudatosan a monarchia fenntartásának célzátával történt — ami különben Wilson eredeti programuljának is megfelelt—, ezt teljesen kétségtelenné teszi a versaillesi legfelsőbb haditanácsnak a páduai fegyverszüneti szerződés feltételeinek megállapítására vonatkozó tanácskozása. Ezen résztvett Visions. a szerb kiküldött is, aki a 3. pont- rendelkezésétől eltérőleg, amely — a délnyugati részt kivéve — mindenütt a monarchia határát jelölte meg demarkációs vonalnak, ismételt felszólalásokkal azt akarta elérni, hogy az osztrák-magyar csapatok a monarchiához tartozó valamennyi délszláv területet is ürítsék ki és engedjék át szerb megszállásra. Ez a követelést Clémenceau ismételten határozottan visszautasította, sőt Lloyd George ama közvetítő indítványához sem járult hozzá, hogy a szerb csapatok legalább Bosznia-Hercegovinát szállhassák meg arra való tekintettel, hogy e területeket szlávok lakják és ezek különben ie nem régóta tartoznak a monarchiához. Clémenceau azonban hajthatatlan maradt, nem engedve meg, hogy megszállással bevégzett tények teremtesenek az Olaszországnak szánt délnyugati részek kivételével és ragaszkodott ahhoz, hogy a területi igények elbírálása tekintetében majd a békekonferencia döntsön, bevégzett tények által nem korlátozva.

A francia vezető körök azonban—a fentiekől kitűnően — Idába igyekeztek a monarchiát és annak keretében Magyarországot lehetőleg óvni és fenntartani, mint a jövőben fokozottabb mértékben szükségessé váló ellensúlyozó hatalmi tényezőket a keleti expanzióra törekvő Németországgal szemben. Mindhiába, mert a Károlyi-forradalom megadta a kegyelemdöfést a monarchiának, a „nem akarok katonát látni“ jelszóval űzött defetista politika pedig, valamint a belgrádi szégyenletes ripacsexpedíció hatalmas rést ütött Magyarország területi épségén, beengedve a Maros vonaláig és annak nyugat felé való folytatásáig a szerb és oláh megszálló csapatokat. Az októberi forradalom és Károlyiék szörnyű kormányzati műkedvelősködése Magyarországra nézve valósággal öngyilkosságot jelentett.

De még nem volt vesztve minden, hiszen az antant, különösen pedig Wilson, erkölcsileg kötve volt a háború alatt fenn hirdetett elvekhez: a nemzetiségi alapon történő álla Kialakításhoz, valamint a népek önrendelkezési jogához. Erre való tekintettel kezdetben szerényebbeknek mutatkoznak területablásra fölvonuló szomszédaink igényei. Amilyen mértékben azonban összeomlott és zuhant lefelé Károlyi Mihályék politikai mezítlábasainak és kalan-

doráinak uralma alatt Magyarország, úgy vált egyre vakmerőbbé és mohóbbá az antant kis szövetségeseinek hiéna-étvágya és gyöngült egyre jobban a győztes nagyhatalmak ellentállása. Mutatják ezt a béketárgyaláson fölmerült és egyre terjedelmesebbé való országcsontkító tervezetek hosszú sorozata. Kezdetben például Clémenceau nem is akart komolyan tárgyalni a románok területi igényeiről. utalva az általuk a központi hatalmakkal kötött bukaresti békére, amellyel Románia kivált szövetségesei kötelékéből és így a vele szemben vállalt kötelezettségek érvénytelenekké váltak. A csehek igénye is eleinte csak a túlnyomórészt, tótok által lakott néhány északnyugati megyére vonatkozóan számíthatott kielégítésre.

Ebben a bizonytalan helyzetben csehek, románok és szerbek egyaránt minél nagyobb területek megszállására törekedtek az önmagát lefegyverzett, tehetetlen és bomladozó Magyarországgal szemben, hogy így majd nehezen mellőzhető befejezett tények elé állíthassák a tulajdonképpeni döntésre hivatott békekonferenciát. Károlyi Mihályék végzetes uralmukat legvégül azzal tetézték be, hogy a hatalmat átadták a kommunistáknak. Ezzel Magyarország — ahelyett, hogy támaszpontként kínálkozott volna a győztes nyugati nagyhatalmak szemében, a német imperializmus ellen irányuló elgondolásaik, azaz egy új dunavölgyi politika és gazdasági alakulat létrehozása számára — Magyarország, ellenkezőleg, egyenesen veszedelmes kommunista fertőző góccá gennyeseden... amelyet épp ezért tanácsos volt minél kisebb területre zsugorítani össze. így vált éhes szomszédai szabad prédájává az álfüggetlenséggel hivalkodó, de önmagát egyre jobban lezüllesztő Magyarország. Hangsúlyozottan azért engedték át a nagyhatalmak a rutének által lakott északkeleti Kárpátokat és így vesztett el annak lehetősége, hogy közös határunk legyen az újjászülető Lengyelországgal és hogy jövő politikánkban a testvér lengyel nemzetre támaszkodhassunk.

De ellenségeink értették a módját annak is, hogy a monarchia megsemmisüléséért aggódó francia államférfiakat megnyugtassák. Sietve önmagukat kínálták fel a pángermánizmussal szemben sokkal erősebb és megbízhatóbb gát gyanánt, mint amelyet az erről a hivatásáról amúgyis megfélemedezett Ausztria és Magyarország lehető fenntartása jelentett volna. Épp ennek a szerepnek betöltése érdekében szomszédaink minél nagyobb és minél erősebb államokká való fejlesztésüket kérték a békekonferenciától, elsősorban a német imperializmus kérdésében legjobban érdekelt Franciaországtól. Clémenceau jobbkeze a béketárgyalásokon, André Tardieu, a későbbi miniszterelnök, az 1921-ben kiadott „La Paix” című munkájában, a francia részről felhangzó rendkívül heves támadásokra azzal igyekszik mentesíteni a monarchia és különösen Magyarország esztelen szétdarabolását, hogy mindkettő

“second brillant“-ja (kitűnő segítőtársa) volt Németországnak és azzal próbálja a franciák előtt elfogadhatóvá tenni Szerbiai, Románia és Csehország szertelen felduzzadását, hogy „ezzel sikerült“, a jövőre nézve kimondani a halálos ítéletet a Kelet felé irányuló minden német hatalmi törekvésre.“ Hogy milyen humbug volt ez, a későbbi fejlemények nagyon hamar igazolták.

A zárt ajtók mögött, titokban folyó béketárgyalásokon elbukott a monarchia fenntartásának képviselő nélkül maradt ügye és vele szoros kapcsolatban bukott el Magyarországnak kétségtelen igazsága is, amely — bár elvi és erkölcsi szempontból vitatlan volt — a döntésre hivatott győztes nagyhatalmalk szemében nem jelentett olyan súlyos érdeket, hogy ezért a kis szövetségesek állul teremtett területi „befejezett tényekének utólagos megváltoztatását érdemes lett volna erőszakolni. A trianoni szerződésnek a francia törvényhozás két házában lefolyt ratifikációs vitája, amely szövegszerűen magyarul máig sincs kiadva, világot vet a vezető francia államférfiak igazi felfogására a trianoni országcsontkításra vonatkozóan és arra a felháborodott tiltakozásra, hogy ebben a teljesen helytelenül megoldott kérdésben a francia kormány befejezett tények elé állította a törvényhozást. Lesújtóbb-
 1911-lesújtóbb ítéletek hangzanak el 1921 június 1-én, — tehát jóval a trianoni szerződésnek részünkről történt elhamarkodott elírása és törvénybeiktatása után — a francia képviselőházban a trianoni szörnyűségek ellen. Egymásután mondják el és filippikájukat Daniélou, aki épp ezért mond le felháborodva az előadói tisztról. Paul-Boncour, a későbbi külügyminiszter, M. Morgaine, M. Moulet, Wetterlé abbé képviselők. Kicsendül Morgaine beszédéből az a tétel, hogy ha a trianoni szerződést külön lehetne figyelembe venni, akkor azt már a küszöbről vissza kellene utasítani.

A javaslat második előadója, M. Guernier, volt miniszter valóságosan keservesen küzködve keresi az érveket a trianoni szerződés védelmére. Maga is vitákra okot adónak ismeri el a szlovák területnek Csehországhoz való csatolását, a bolsevista veszedelemmel szemben indokolja, hogy Ruténföldet Csehország védelmére bízzák, a Millerand-féle kísérőlevélnek a határvonal technikai megállapítását túlhaladó rektifikációkra kiterjedő jelentőséget tulajdonít, elismerve, hogy a békeszerződésben megjelölt határok nem mindenütt felelnek meg teljesen a néprajzi és gazdasági követelményeknek. Briand, az akkori miniszterelnök és külügyminiszter ezt mondja: „A trianoni szerződés nem tökéletes, ennek ellenkezőjét legkevésbé én állíthatom. Hogy a határok némileg önkényesen vonattak meg, ki kételkednék abban? Elegendő a térképre nézni és követni a határ vonulását— amely különben is nem teljesen végleges —, hogy legott tisztába jöjjünk azzal, hogy ez a határ nem juttatja érvényre az igazságot.“ Hetven olyan francia képviselő akadt, akik ellene szavaztak Trianon ratifikációjának, köztük

Vincent Auriol, Dornioy, Buisson, Fául-Boncourt, Leon Blunt, Mistral, Moutet.

A francia szenátus még határozottabban fordult szembe a trianoni elhibázott békeművel az 1921 július 11-én tartott ülésében. M. de Monzie szenátor, többszörösen volt miniszter, olyan elítélő beszédet mondott tisztán a francia érdek szempontjából, hogy ennél lesújtóbbat magyar ember sem mondhatott volna. Ezt támogatták Lamarzelle, Francois Albert szenátorok és mások felszólalásai. De Monzie nagy jelentőségű indítványt nyújtott be, amelyet a következő szenátorok írtak alá: Lamarzelle, Lubersaïc, Schrameck, Francois Albert, De Jouvenel és Bourgeois tábornok. Az egyhangúlag elfogadott indítvány szerint a szenátus felszólítja a kormányt* hogy „még a határmegállapító bizottságok munkálatainak befejezése előtt terjesszen elő jelentést azokról a követelményekről, amelyeket tapasztalni lehet a különböző békeszerződéseknek Középeurópára történt alkalmazásánál.“ Ezt azzal okolta meg De Monzie, hogy a trianoni és saint-germaini békeszerződésekkel kapcsolatban csak e jelentés beérkezése után, — az ügy teljes ismeretében — vál; láthatják a francia szenátust terhelő felelősséget a háború, vagy a béke művéért. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a francia szenátus csak feltételesen járult hozzá a trianoni szerződéshez és miután a kívánt jelentést még mindmáig nem terjesztették eléje, a francia szenátus tulajdonképpen máig sem vállalt. véglegesen felelősséget az aggályosnak tartott trianoni békeszerződésért.

Említsük-e még a Paléologue kísérletét, hogy az elhibázott dunavölgyi francia politika kerekét visszafordítsa, Károly király kétszeri visszatérését, amely mögött a külföld Briand kezét és biztatását vélte felismerni, a kisantant célzatos megalakulását Trianon és Saint-Germain változatlan fenntartására a francia próbálkozásokkal szemben is, kiváló francia írók, politikusok, publicisták felvonuló Szakadatlan sorát mind a mai napig, akik végzetes hibának bélyegzik a monarchia, de különösen Magyarország feldarabolását, ezt az — Anatole France szavai szerint — öngyilkos francia. örökséget. Mindez kétségtelenné teszi, hogy nem francia érdek és nem alaposan megfontolt, minden részében végiggondolt francia elhatározás szüleménye volt Trianon, hanem a zárt ajtók mögött, a francia törvényhozás mindkét külügyi bizottsága meghallgatásának teljes mellőzésével, idegen befolyások alatt, hamis adatok alapján történt végzetes ballépés, valóságos bűn minden jogosult érdek ellen, amelyet — egy volt francia miniszter szavai szerint —, amilyen könnyen és akadálytalaní lehetett elkövetni, olyan végtelenül nehéz és roppant akadályokba ütközik utólag jóvátenni. ?

Rejtély, homály borítja ma is Trianont, amelyet elsősorban nekünk kellene minden igyekezetünkkel felderíteni. Mert önmagunkat veszítjük el, ha a nagy tragédia után vakságra ítéljük sze-

műnket és balga illúziók fosztó ködképét hajszolva, nem akarunk eljutni a leplezetlen való igazság megismeréséhez.

Boldogult nagybátyám, Nyékhegyi Ferenc tábornok nem tudta túlélni az eseményeket, Lelke mélyén ott rágódott a keserű fájdalom, nemcsak tanúja, de részese lévén a magyar történelemnek és fiatalon, 51 éves korában örökre lehunyta szeméit. A jó Isten is úgy akarta, hogy személyemben őrzője legyek azoknak az eseményeknek is, amelyet már megírni nem tudott. Könyve kiadásában is felkérésére tevékeny részt vettem, de sok mindenre vonatkozólag világosságot derítetek a Károlyi-féle hazaárulás periratai is, amely monstre törvényszéki tárgyalások alkalmával boldogult nagybátyám szerepelt koronatanúként. Az ő vallomásai alapján hozta meg Ítéletét a magyar bíróság, a fővádlott Károlyi Mihály távollétében.

Néhai nagybátyám ismételten hangoztatta előttem annak Idején, hogy az eredeti iratokat, amelyek Magyarország területi integritását mondták ki és amelyeket kötelességszerűen adott át Károlyi Mihály külügyminiszterének, Diener Dénesnek, nevezett elégette, nehogy kézzelfogható bizonyítékok szólhassanak minden képzeletet felülmúló gazságuk mellett Elpanaszoltam, hogy akkor, amikor Páduából hazajövet az olasz hadvezetőség szalonkocsit bocsájtott rendelkezésére és el sivejl határig olasz tisztek kísérték végig, megadva a szokásos' tiszteletet Magyarország képviselőjének, a magyar határon szuronyos baka várta, ezzel a durva felszólítással: „Le a sapkarózsával.¹¹ Azt is tőle tudom, hogy amikor Badogliótól, mint egyedüli magyar megbízott külön megkérdezte, hogy Magyarországra nézve, mely területek az irányadók, nevezett olasz vezérkari főnökhelyettes azonnal telefoníntkezésbe lépett a Versailles-ban székelő legmagasabb haditanáccsal, amely kifejezetten azt a választ adta, hogy demarkációs vonalként Magyarország történelmi határai az irányadók. Csak ennek előrebocsájtásával tudjuk megérteni Franchet d'Esperay vezénylő tábornoknak Károlyi Mihály és társaihoz intézett ezen szavait: „Vous êtes tombé si bas?“ Hát önök ilyen mélyre süllyedtek? amelyet a legnagyobb megvetés hangján fejezett ki lovaglőostorárvul csapkodva, pislákoló mécses mellett, kis sötét lyukban fogadva és még arra sem méltatva őket, hogy székkal kínálja meg ezt a társaságot, kinyilvánítani akarván, hogy ez a hazaárutó társaság más fogadást nem érdemel.

De lássuk magát a Diaz féle fegyverszüneti szerződést, melynek szövege a nagybátyám könyvében olvasható.

Ezen történelmi jelentőségű könyvében többek között ezeket mondja: „November elsején páduai szállásunkon, a Villa Giusti kastély első emeleti tárgyalótermében az ott összegyűlt bizottságunk előtt megjelent Badoglio tábornok, Diaz főpa-

rancsnok előtt egy vezérkari ezredes és tolmács kíséretében s kölcsönös bemutatkozás után átnyújtotta nekünk a szárazföldre vonatkozó feltételeket. Badoglio tábornok ugyanakkor megemlítette, hogy a fegyverszüneti feltételeket Párizsból közölték táviratilag és így, bár ezek nagy vonásokban véglegeseknek tekinthetők, a teljes hiteles szöveget, melyet futár hoz Párizsból, csak 2-ün kapjuk meg.

A fegyverszüneti feltételek 3. pontja írja elő a kiürítendő területeket, melyek magyarázataként kinyilvánította Badoglio tábornok, hogy a montenegrói és szerb hadszíntéren, valamint Romániával, Ukrajnával és Lengyelországgal szemben a jelenlegi birodalmi határ képezi a kiürítésnél tekintetbe veendő demarkációs vonalat. Magyarországra nézve a régi határok az irányadók, tehát az országhatárok. Ezen szerződést „Les plénipotentares sousignés, dument autorisés, déclarent approuver les conditions susindiquées.“ (A szükséges felhatalmazással rendelkező alulírott hatalmak képviselői elfogadottnak jelentik ki a fenti feltételeket) szövegű záradékkal F. Ten. Gen. Pietro Badoglio tábornok, a jelenlegi marsail és Addis-Abéba hercege, az olasz vezérkar főnökének akkori helyettese. Magg. Gén. Scipioni Scipione, Colonn. Tullio Marchetti, v. Colonn. Peitro Gazerra, Colonn. Francesco Accini szabályszerűen aláírták 1918 november 3-án francia nyelvű szövegezésben az entente hatalmak képviseletében, az Osztrák—Magyar monarchia nevében Weber gyalogsági tábornok, S c h n e l l e r vezérkari ezredes, herceg Liechtenstein fregattkapitány, Nyékhegyi ezredes, Zwierkowski korvettkapitány, báró Seiller vezérkari alezredes és Ruggera vezérkari százados.

(L. Nyékhegyi Ferenc: „A Diaz-féle fegyverszüneti szerződés a páda ni fegyverszünet¹¹ címen személyes tapasztalatok és hiteles okmányok alapján összeállított munkáját.)

Idézem W éber gy. tábornoknak Páduából november 2-án kealt. a monarchia hadseregfőparancsnokságához intézett rádiogrammját: „Az olasz hadseregfőparancsnokságnak e pillanatban vett közlése szerint az olasz vezérkar főnöke, D i a z, az entente és társult hatalmaktól megbízást kapott, hogy Ausztria-Magyarország összes harcvonalain a fegyverszünetet megkösse. A vezérkar közlése szerint esetleges osztrák-mngyar fegyverszüneti bizottságokat a Balkánon vagy a román fronton nem fogadnának, az „Itt kötött fegyverszünet tehát Ausztria-Magyarország összes frontjaira kihatással bír“ ,

Weber gy. tábornok — nagybátyám könyvének tanúsága szerint — november 3-án délután 3 óraker, az egybegyűlt osztrák-magyar és olasz fegyverszüneti bizottság előtt a következő nyi-

latkozatot tette: „A cs. és kir. hadseregfőparancsnokságnak reám ruházott jogán kijelentem, hogy a Conseil superieur de guerre-nek Versaillesben 1918. október 31-én megállapított fegyverszüneti feltételeit a hadseregfőparancsnokság nevében elfogadom.“ A hadseregfőparancsnokság nevében A r z vezérkari főnök, öp. titkos 2150. sz. AOK. alatt november 4-én a következő rádiogrammot Intézte Weberhez: „A magyar kormány Weber gy. tábornokot, nem ismeri el a fegyverszüneti tárgyalások közös megbízottjaként, miután ő Felsége elismerte Magyarország függetlenségét. Csak a viszonyok súlya alatt és nehogy a maga okozta késleltetés a fegyverszüneti tárgyalások lezárását befolyásolja, adja beleegyezését ahhoz, hogy Weber gy. tábornok Magyarország érdekelt is képviselje.

Boldogult nagybátyám a fegyverszünet ismertetése után könyvében ezeket írja: „a fegyverszünet megkötése után osztrák társaimmal szemben mindenesetre megelégedett öröm vett rajtam erőt, mert hiszen Ausztria megcsonkítása mellett Magyarország területi épsége biztosítva volt. De már útközben az újságokból értesültem arról az érthetetlen és indokolatlan kirándulásról, amelyet Károlyi, annak ellenére, hogy a hadseregfőparancsnokság a Páduából küldött rádiogrammról a magyar kormányt állandóan informálta, Belgrádba tervezett. Budapest fellobogozását tehát legkevésbé sem találtam időszerűnek és rögtön sejtettem, hogy itt az országot félrevezetik és a nemzetet becsapják. Ezen meggyőződésem mindjobban megérlelődött bennem, midőn a hivatalos fórumok elzárkóztak előlem s a nekik kellemetlen páduai fegyverszünetről mit sem akartak hallani. Nagy nehézségek árán jutottam az akkori hadügyminiszterhez, Bartha Albert alezre-deshez s bár ő felháborodással vett ' tudomást a fegyverszüneti pontozótoknak őt igen meglepő tartalmáról és az utasítása alapján minden részletre kiterjedő jelentésemet nagy érdeklődéssel kalrolta fel, az összkormány céltudatos gonoszságán alapuló fait accomplit megváltoztatni ő sem tudta. November 15-én kötötték meg a sor-sunkat megpecsételő belgrádi katonai egyezményt, amelynek Károlyiék által oly gondosan elhallgatott szövege a páduai fegyverszüneti szerződés határozataival összehasonlítva, kellőképen feltárja és dokumentálja Károlyinak és elvetemült társainak égbe-kiáltó bűntényét, amelyet nemzetünkkel szemben elkövettek. Az akkor számottevő tényezők előtt állandóan hangsúlyoztam — folytatja Nyékhegyi tábornok — a páduai fegyverszünetnek egye-düli jogos voltát, szemben a belgrádi katonai egyezményvel, ame-lyet miriden igyekezettel meg akartam ingatni. Ezek folytán tehát magához kéretett D i e n e r Dénes, a külügyek akkori bitor-lója s a reá és kormányára oly kellemetlen irataim egy részét tőlem kölcsönkérte. Az iratokat azonban sokszoros utánjárásom

dacára sem tudtam tőle visszakapni. Míthogy azonban ezen ellopott iratok másolatát sikerült megszereznem, így módomban áll a páduai fegyverszünetet hiteles okmányok alapján a legrészletesebben megismertetni. Ezekből a közvélemény megtudhatja, milyen másként alakult volna ki minden, ha a békét ezen alapon, nem pedig a nemzetünk vesztét okozó belgrádi katonai egyezmény alapján kötöttük volna meg.“

Jómagam is, aki közvetlen közelről figyelhettem nagybátyám szörnyű tépelődéseit, a történetek után nem tudtam hová lenni a gondolattól, hogy elveszthetjük az ezeréves határokat. Közeledett az időpont, amikor a győző hatalmak a legyőzött nemzetek meghallgatása nélkül ülnek össze, hogy azután határozataikat-tudomásulvétel végett közöljék, mint békeparancsokat. A háború folyamán Parisban megalakult a lengyel nemzeti tanács és ennek folyományaként Lengyelország a béketárgyalásokon a győző államok sorában foglalhatott helyet. A magyar és lengyel rokonság és hagyományos barátság érlelte meg bennem 1918 év végén azt a gondolatot, hogy amikor a lengyel kormány az újonnan felállított budapesti lengyel követség titkárává régi meghitt barátomat, boldogult S y n t i n i s Gyula bárót nevezte ki, aki szoros és meleg barátságban állott a későbbi lengyel köztársasági elnökkel, Paderewskyvel, neveztet arra kérjük fel, mint a lengyel nemzeti tanács elnökét, legyen szószólója a béketárgyalásokon résztvevő lengyel nemzet annak a Magyarországnak, amely a háborút sohasem akarta és amelybe őt belekényszerítették. E gondolat realizálása érdekében kiépítettük azokat a számottevő összeköttetéseket, amelyek segítségével a legbefolyásosabb külföldi tényezőket vonultattuk volna fel Magyarország igaza mellett a kis-entente cselszövéseivel szemben. Ott szerepelt ezen tényezők között Y v e s Guyot francia miniszter, sőt Woodrow Wilson, az Amerikai Egyesült Államok elnöke is. A p p o n y i György gróf bevonásával F r a k n ó i Vilmos, Földes Béla átmenetgazdasági miniszter, Nagy Ferenc egyetemi tanár, v.b.t.t., Rákosi Jenő, B á r c z y István és hasonló nagyságok közreműködésével feldolgoztuk azokat az érvkomplexumokat, amelyek pénzügyi, gazdasági, nemzetközi kereskedelmi, történelmi és kulturális szempontokból szólnak európai érdekből területi integritásunk megóvása mellett.

Már müiden el volt készítve, hogy ezen munkaanyag birtokában elinduljunk Parisba, egy számottevő semleges hatalom eliminálta az útlevél nehézségeket is. ugyanis abban az időben magyar állampolgárnak lehetetlenné tették a külföldre jutást. Még utoljára Apponyi György felment Károlyi Mihály akkori miniszterelnökhöz, hogy a hivatalos kormány hozzájárulását, avagy legalább is jóindulatú tudomásvételét eszközölje ki. Ennek azonban máts követkménye lett. A Károlyi kormány nemcsak hogy nem engedélyezte tervezett utunkat, hanem egyenesen megátolta.

Nálam házkutatást tartottak, lévén lakásomon a végzett munkaanyag oroszlánrésze, minden lépésünket detektívekkel őrizték ellen és formálisan megakadályoztak; abban, hogy vonatra üljünk.

Pedig könnyen hihető, hogyha elutazásunk valóra válik, végeztünk volna meddő munkát. De Károlyiék csirájában folytattak el minden kísérletet, amely egy józanabb béke kieszközlése érdekében fáradozott. ' .

Az itt felsorakoztatott történelmi igazságokból láthatjuk, hogy a reánk nézve oly szomorú következményekkel járó erőszakos trianoni béke megszületését nem a magyar nemzet gerintelensége, sem az elveszett háború utáni gazdasági összeomlás, hanem egyedül a jelenleg is oly sok bajt okozó destruktív elemeknek hazaárulása idézte elő.

Ha ' végiglapozom a nemzet történelmének gyászos lapjait, belemádkozom minden fájdalmamat, de ezerszeresen rezzennek meg bennem az érzések aranyhúrjai, amikor nemcsak szemlélője, de részese is voltam ezeknek a rettenetes történelmi eseményeknek. És nem fogok tudni megnyugodni addig, amíg ismét nem láthatom a Kárpátok büszke bércein a magyar trikolórt és nem nézhetek újból bele a magyar Adria gyönyörű, kékes zöld, szép szemébe.